

Modellering av Ali i vattendrag

Cecilia Andrén

Department of Environmental Science and Analytical Chemistry (ACES)
Stockholms Universitet

Stephan J. Köhler,

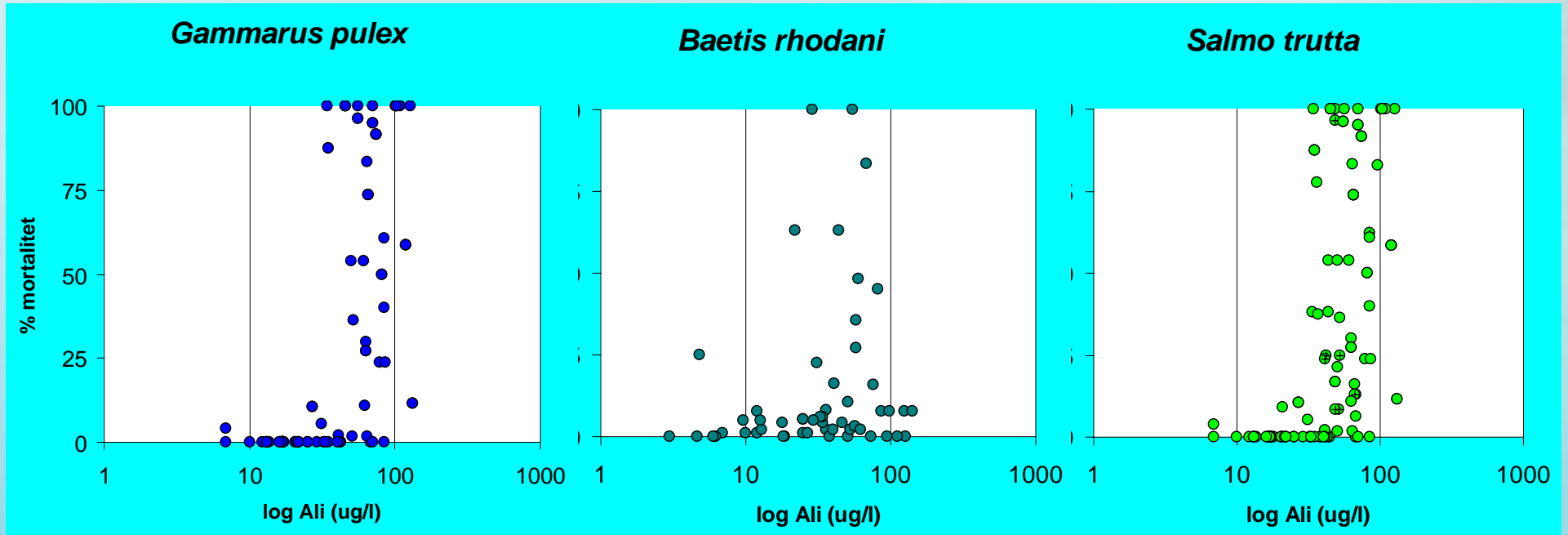
Department of Aquatic Sciences and Assessment, (IVM, SLU, Uppsala)

Kalkhandläggartreff Örebro 2015

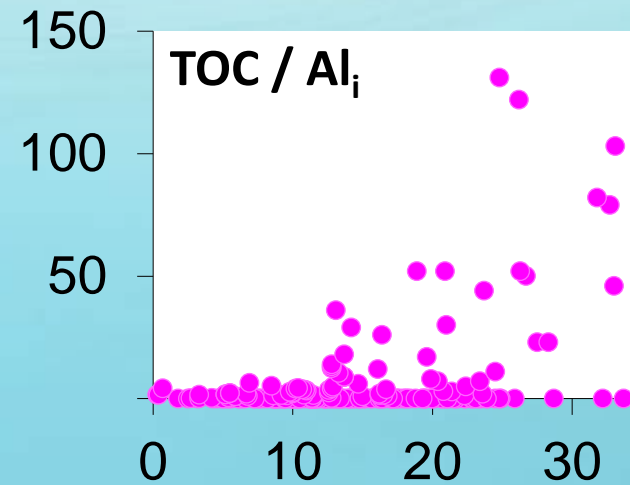
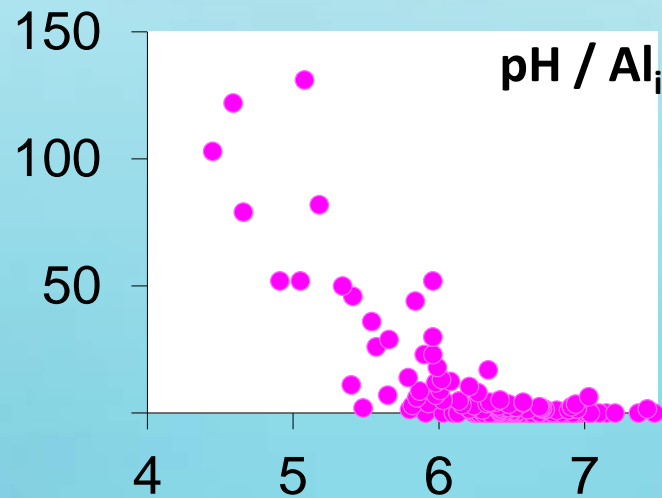
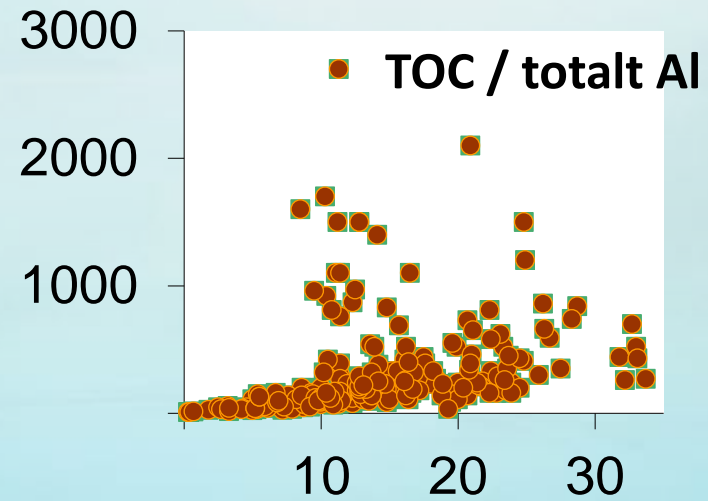
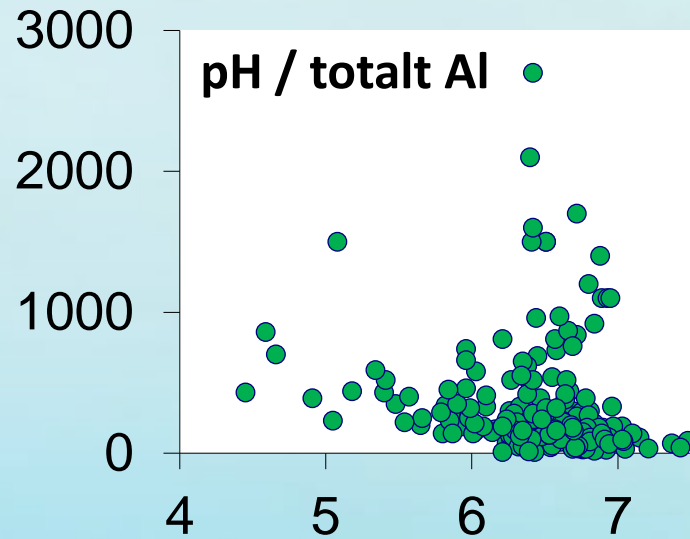
Klassiskt upplägg:

- Bakgrund
- Målsättning
- Material och metoder
- Resultat
- Slutsatser

Toxiska effekter av oorganiskt aluminium - Ali

Al, surhet (pH) och brunhet (TOC)

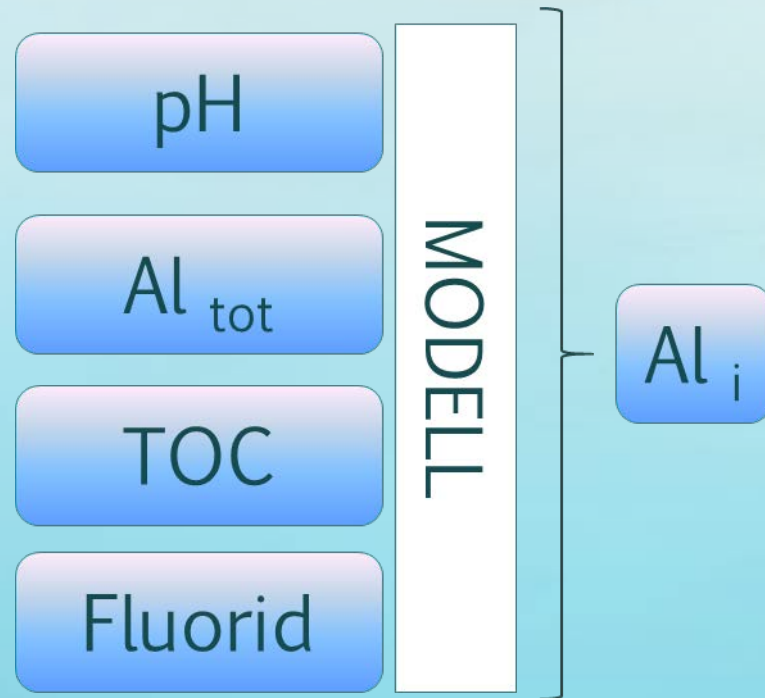

Aluminiumfraktioner – helt kort

Totalt Al
(syralösligt, pH 1,5)

Monomert (lättreaktivt) Al (direktbestämt, pH 4,5)		
Oorganiskt monomert Al (kvar i jonbytaren)	Organiskt monomert Al (katjonbytt eluat)	Syralösligt polymert Al
<ul style="list-style-type: none"> • fritt aluminium • sulfat-, hydroxid- och fluoridkomplex • eventuellt små Al-humuskomplex	<ul style="list-style-type: none"> • monomera organiska komplex • eventuellt negativa oorganiska Al-komplex (pH>6) samt Al-humuskomplex	<ul style="list-style-type: none"> • kolloider, polymerer • starka organiska komplex
Al_i	Al_o	

När det inte finns mätvärden → modellering

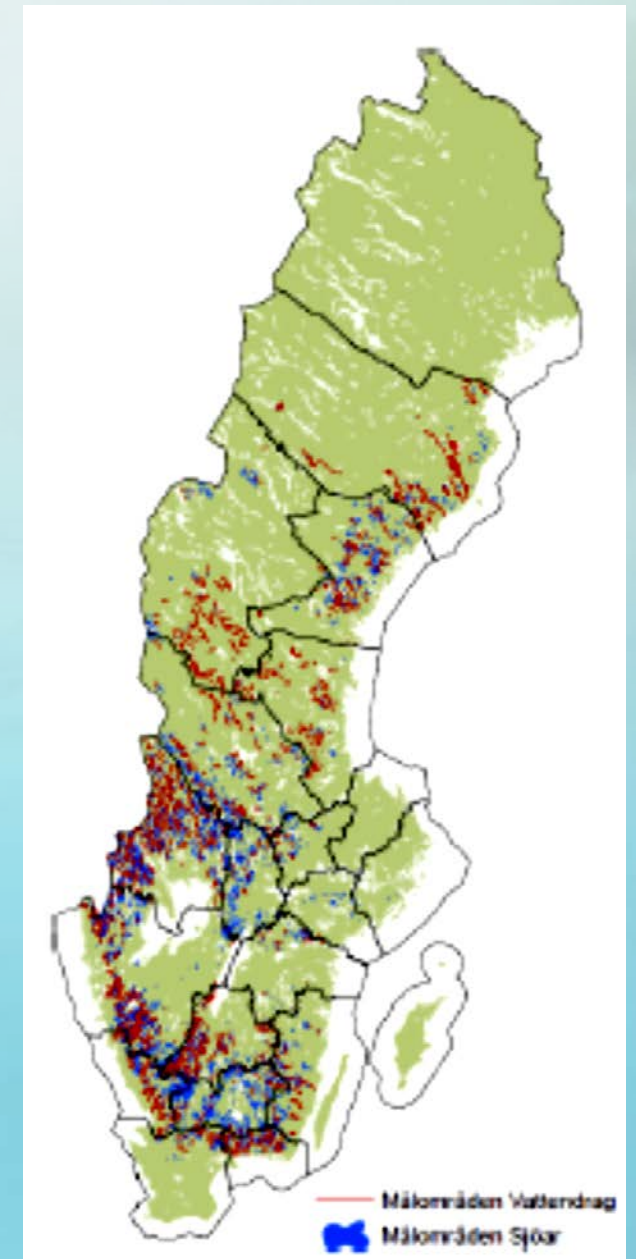
Målsättning:

Oorganiskt aluminium (Ali) och pH modelleras som en funktion av förändringen i alkalinitet vid simulerad minskad kalkning i vattendrag

- Modelleringen baseras på vattenkemidata från målobjekt och referenser inom omdreven 2010/2011 samt 2011/2012.
- Vattendragens Ali och pH modelleras både i okalkade och kalkade vattendrag. Modellerat pH jämförs med uppmätt pH som modellkontroll.
- Simulerad stegvis reduktion av kalkgivan: kalcium 75%, 50% och 25 % samt 0% (= helt avslutad kalkning).
- Intervallet utgörs av skillnaden mellan uppmätta koncentrationer av Ca och Mg i kalkade vattendrag (100%) och närliggande referensvattendrag (0%)

Dataset

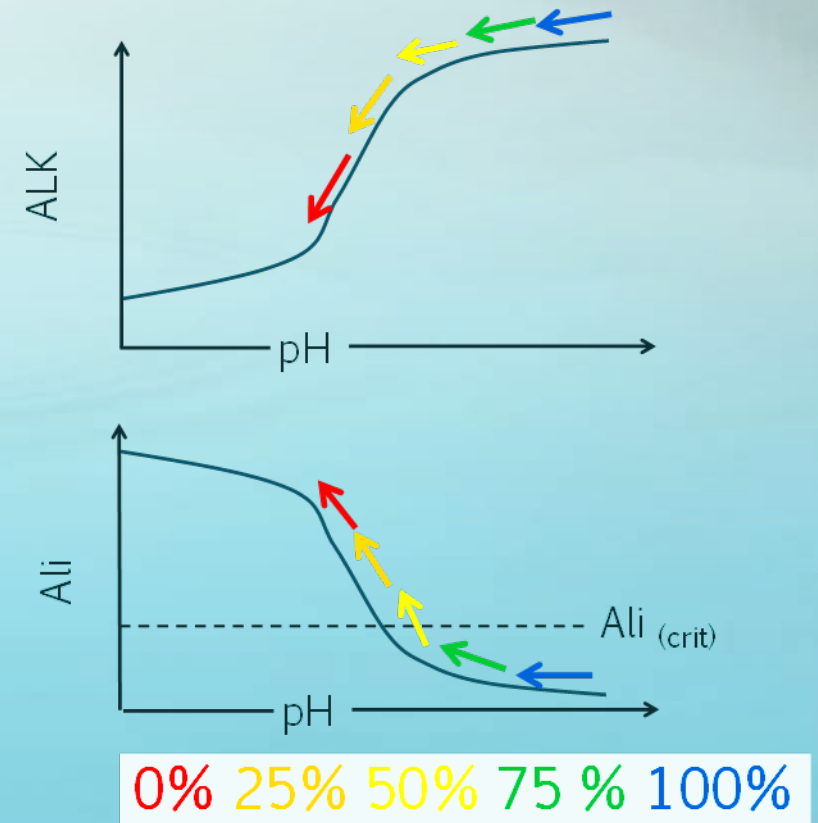
- Vid kalkomdreven 2010-2011 och 2011-2012 provtogs totalt 490 kalkade och 370 referensvattendrag.
- Provtagningsplan: 6 prov per vattendrag varav 3 prover mars, juni och november och 3 prover vid högflöden.
- Totalt analyserades 4748 prover för: pH, kond, alk/acid, Ca, Mg, Na, K, Fe, Mn, Al-tot, SO₄, Cl, F, NO₃, Si & TOC.

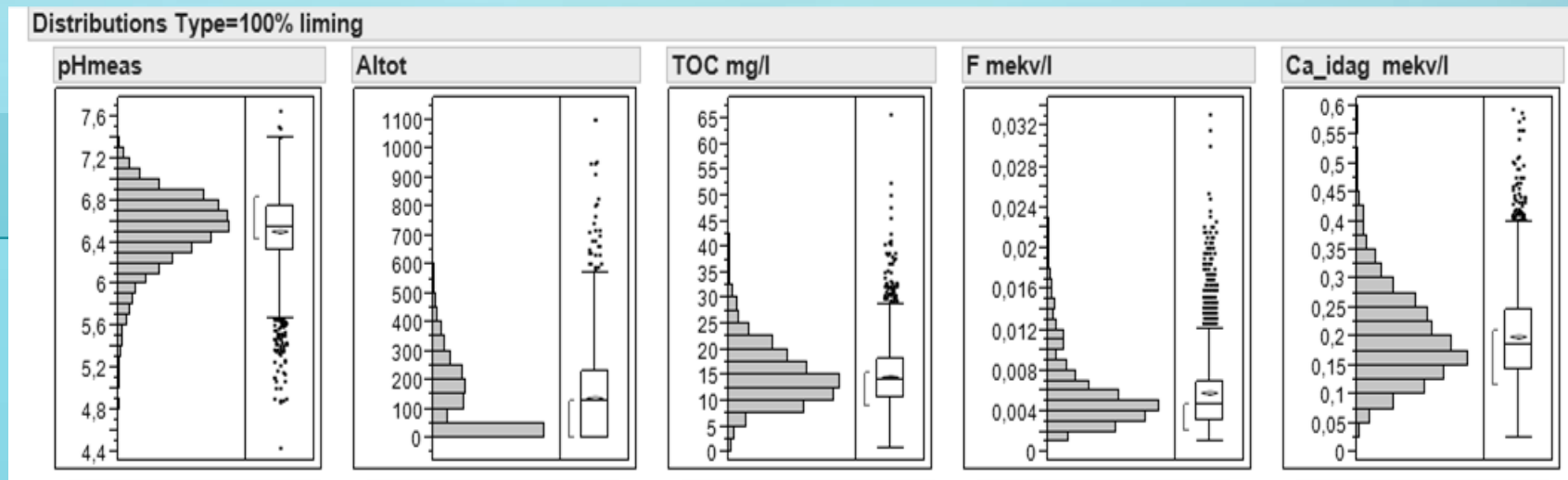
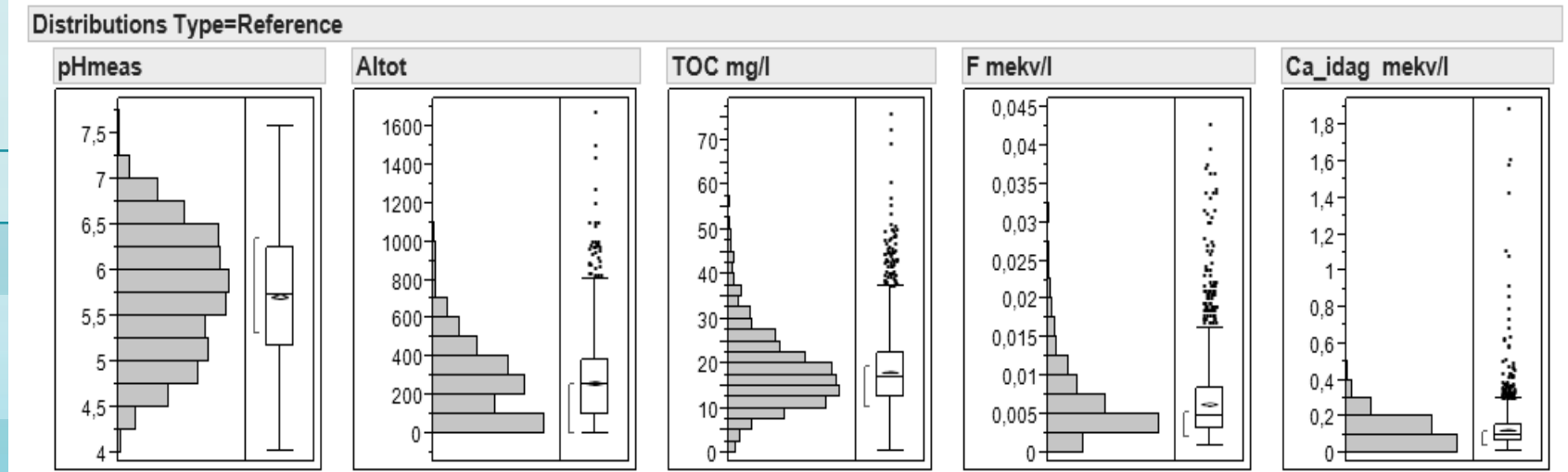
Modellering av Ali

- Ali och pH beräknas ur laddningsbalansen för katjoner Ca^{2+} , Mg^{2+} , Na^+ , K^+ , Fe^{3+} , Al^{3+} , Mn^{2+} ; och anjoner SO_4^{2-} , Cl^- , F^- , oorganiskt kol (HCO_3^-) och organiska syror.
- Essentiella variabler: pH, Al-tot, TOC och F.
- Visual MINTEQ med korrigering (Sjöstedt et al 2010).
- Laddningsekvivalenter för organiska syror enligt Stockholm Humic Model (SHM) (Gustafsson, 2001).
- Aktuell kemi samt stegvis reduktion av kalkgiva (Ca 75, 50 och 25% samt 0% – helt avslutad kalkning)

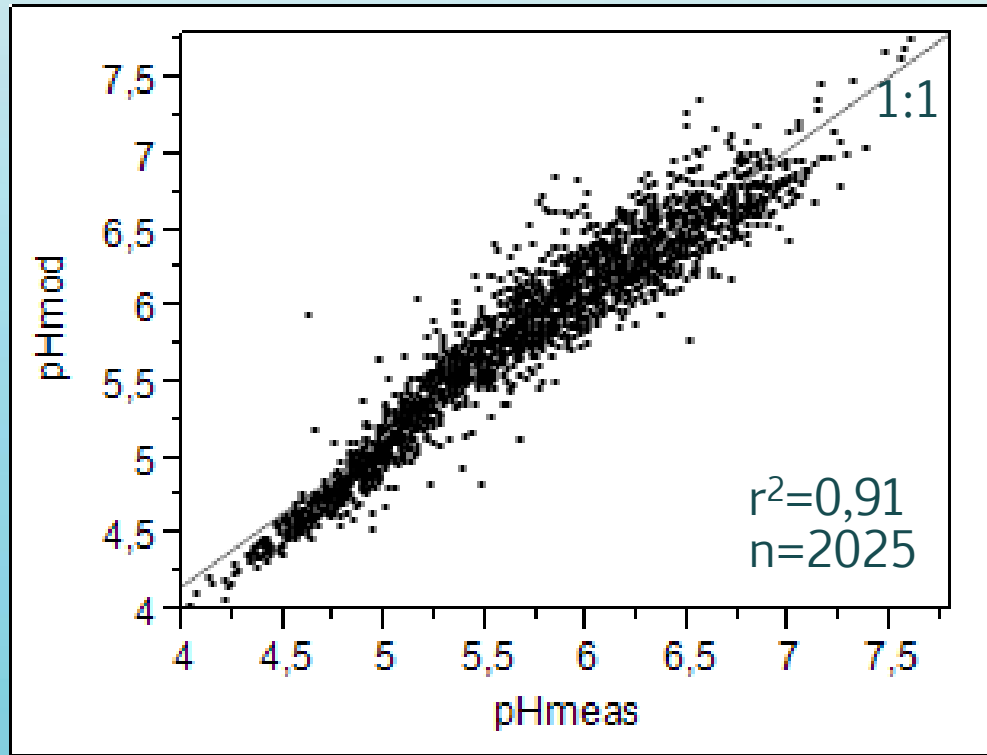
Vattenkvalitet

Analys	Referens	Kalkad
pH	5,7	6,5
Al-total µg/l	265	138
TOC mg/l	18	15
F µekv/l	6,5	5,8
Ca mekv/l	0,13	0,20

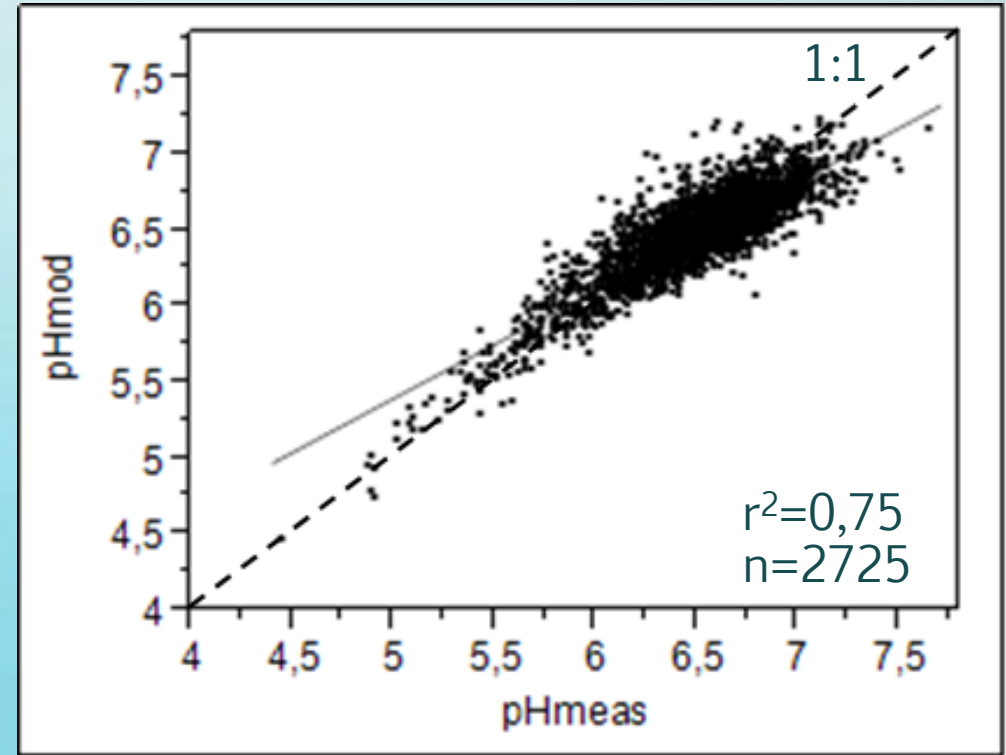

Modellering av pH

referenser

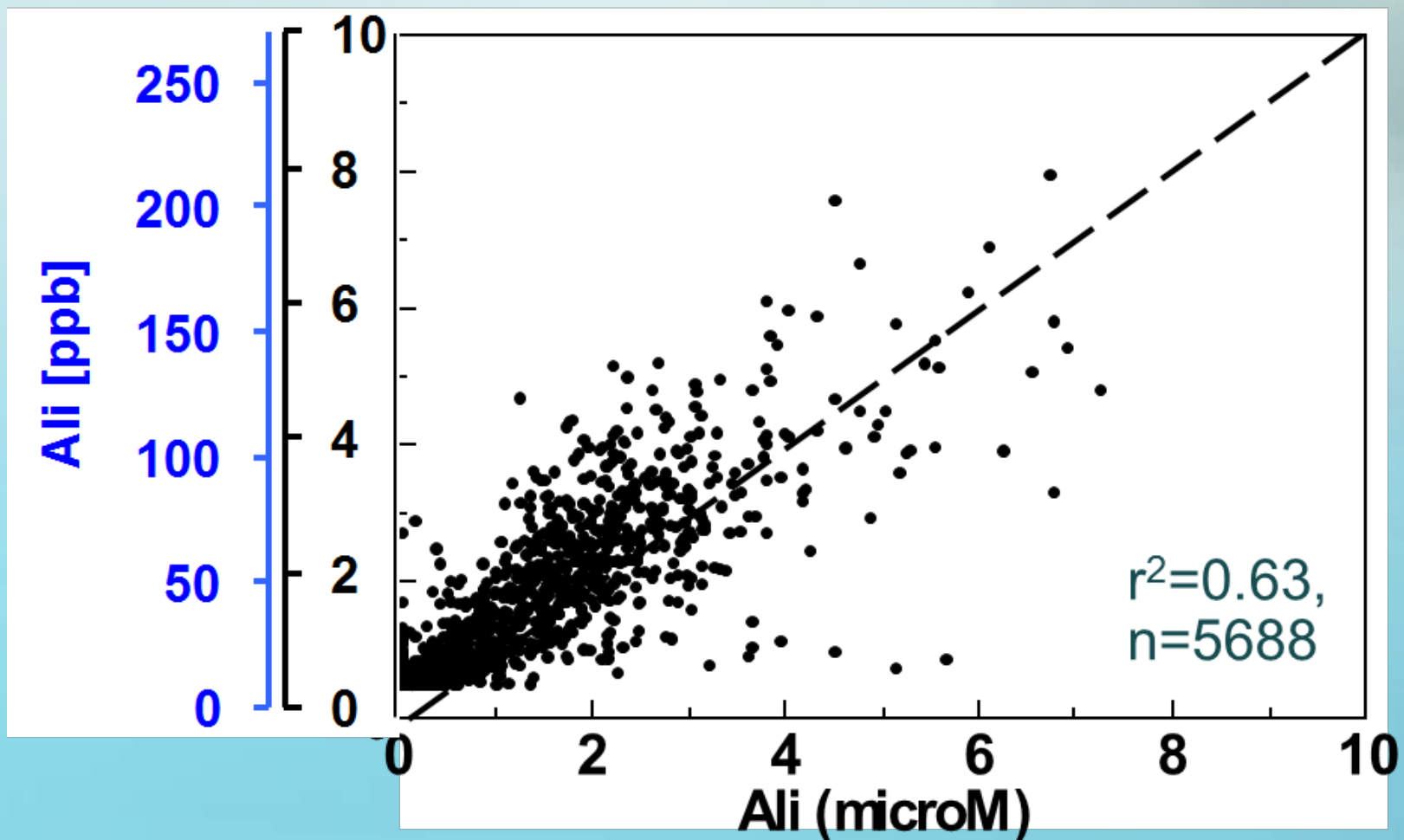
kalkade

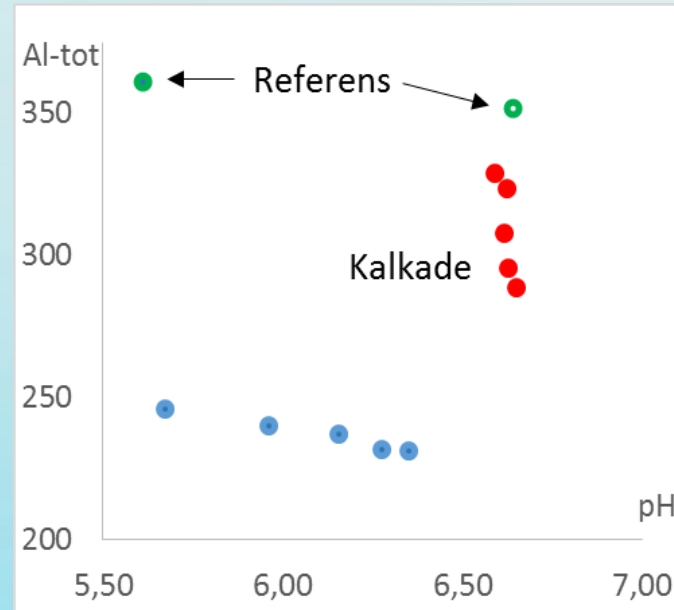
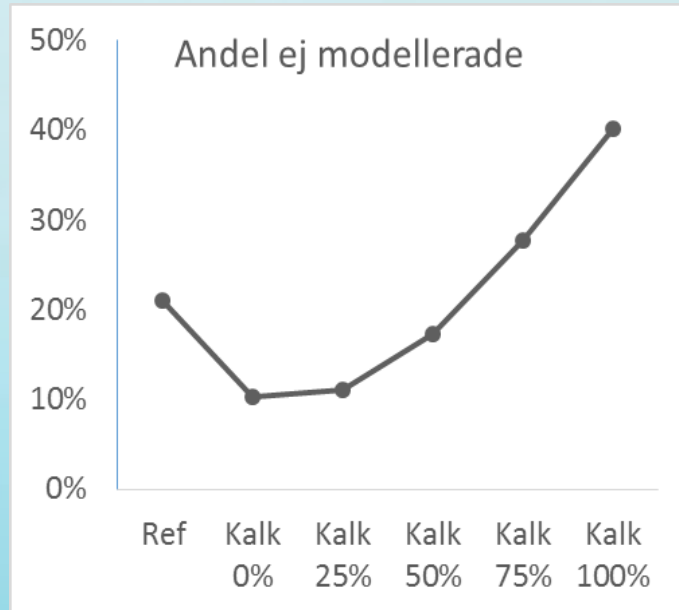
Modellering av Ali

Tidigare har IKEU-vatten modellerats med god överensstämmelse mellan modellerat och analyserat Ali (Köhler & Andrén 2014).

Tyvärr finns inte analyserat Ali för validering här.

Modelleringen av Ali

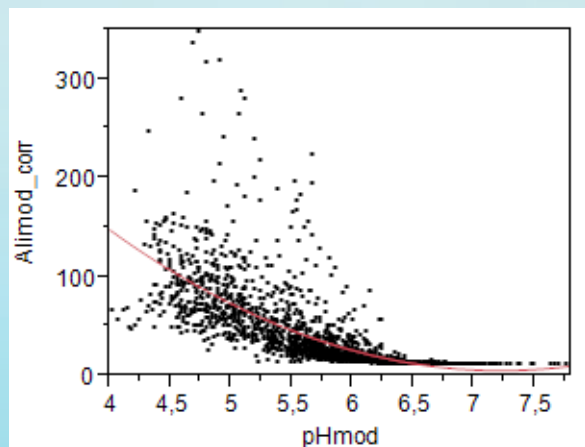
Vissa problem för modellen vid

- 1) pH över 6.2 alla typer
- 2) Altot över 280 µg/l särskilt i kalkade vatten, medan kalkade med lägre Altot funkar bättre.

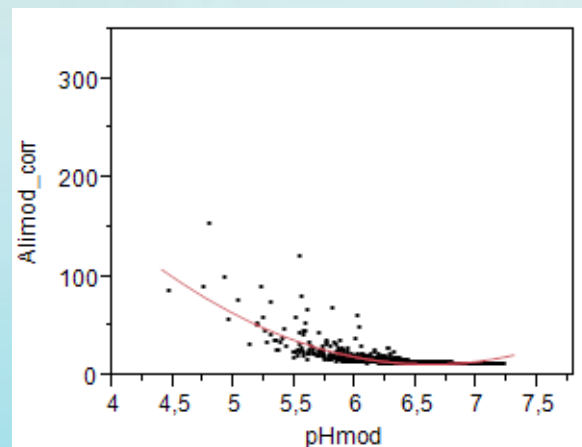
DOCK är förväntade nivåer i dessa vatten mycket låga!

Samband modellerat pH och Ali

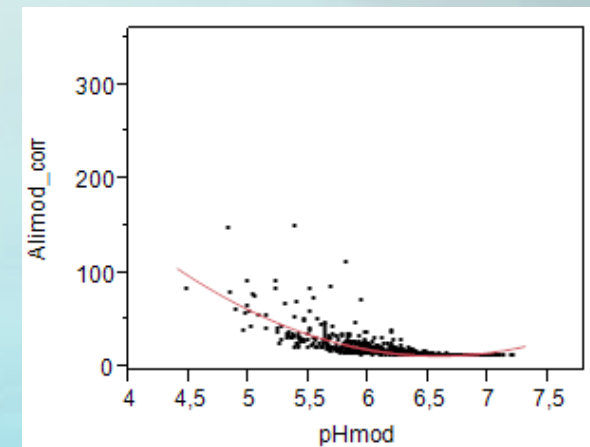
referensvatten

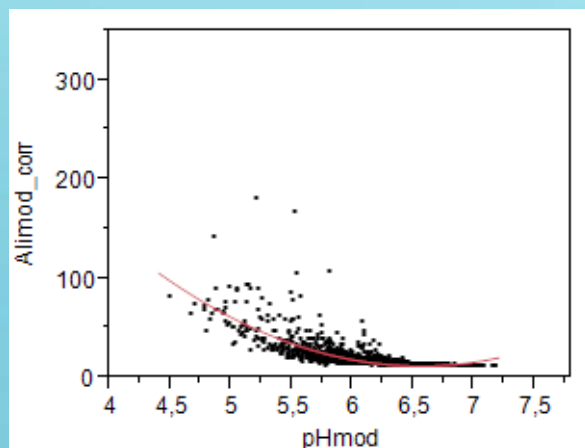
kalkade vatten (100%)

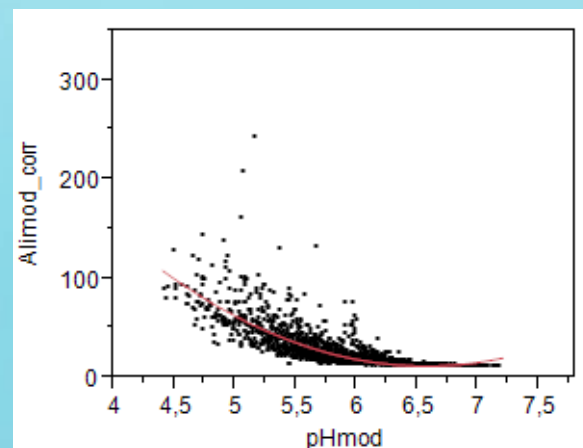
simulerat 75% kalkning

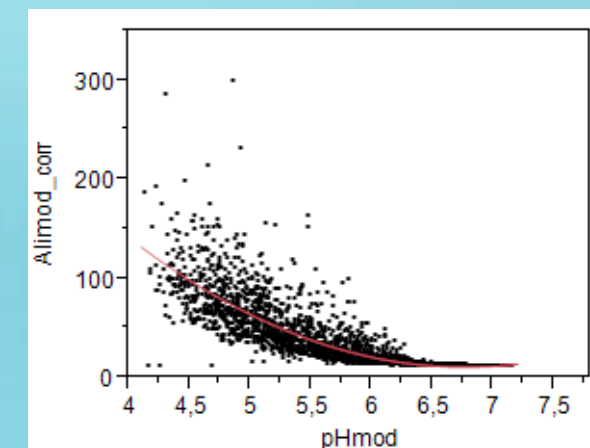
simulerat: 50%

25%

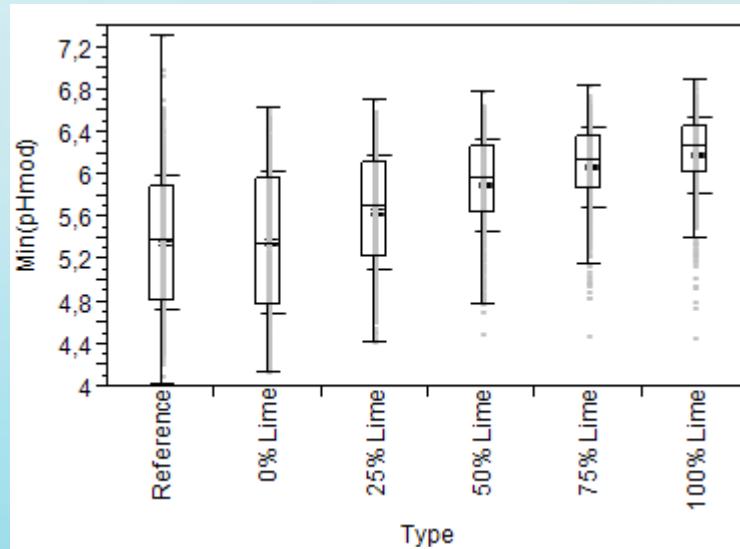
0% kalkning

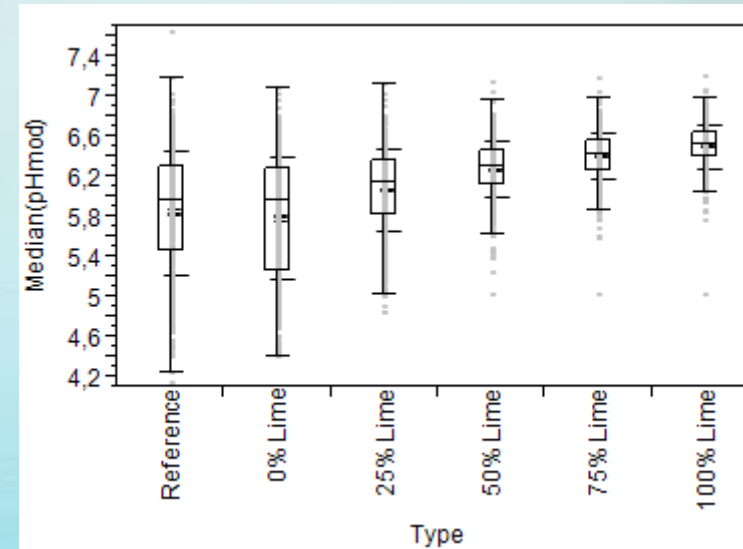
Modellerat pH och Ali

(referenser, simulerad kalkning 0%, 25%, 50%, 75% samt kalkade)

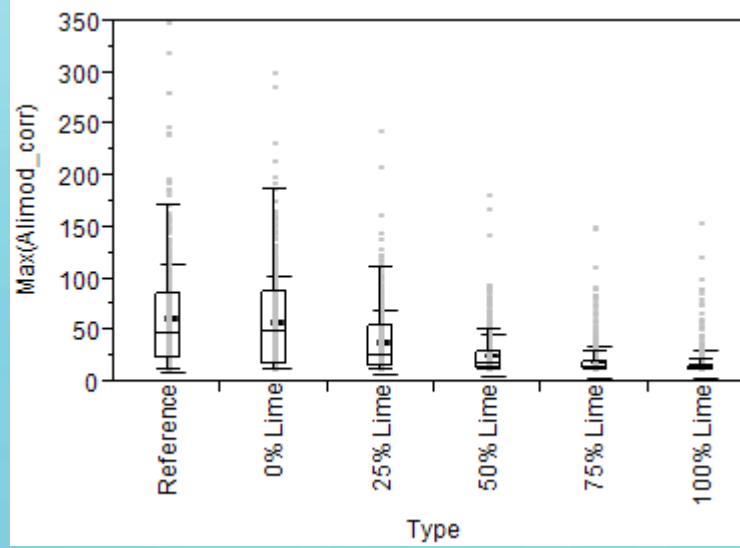
min pH

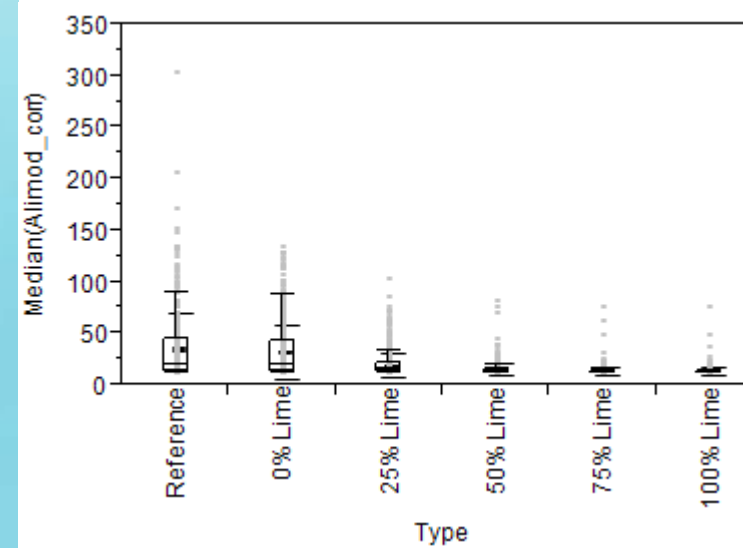
median pH

max Ali

median Ali

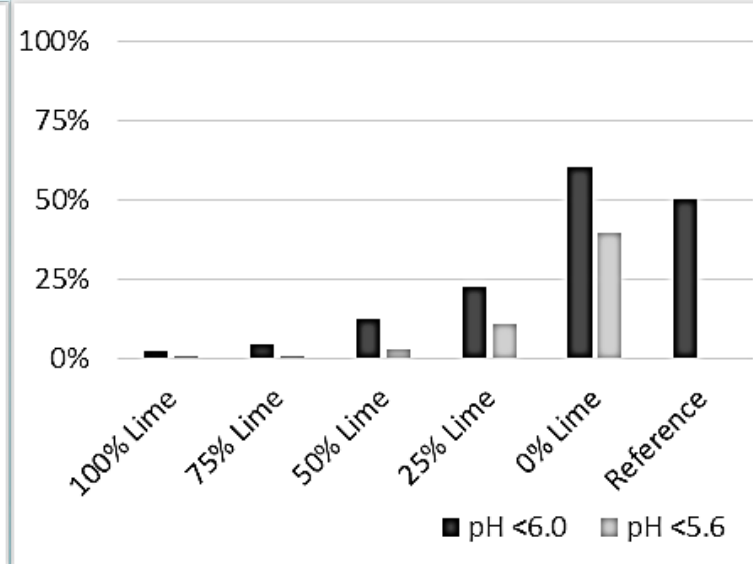
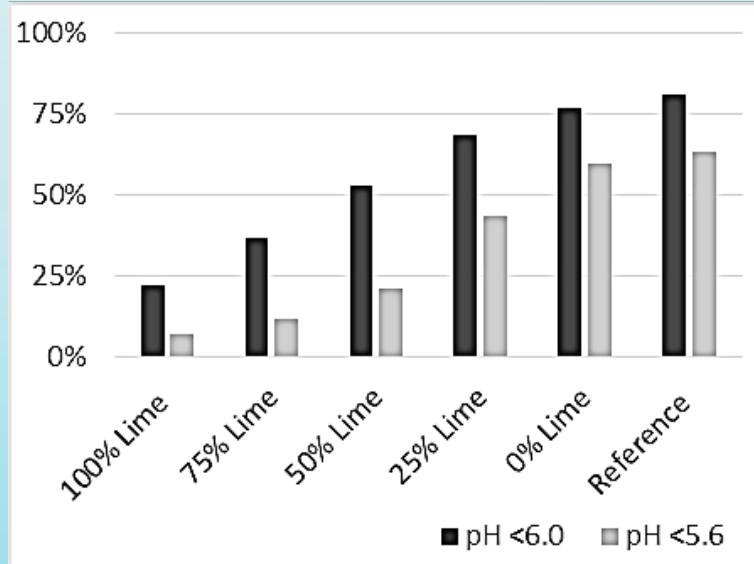

Modellerade kritiska nivåer

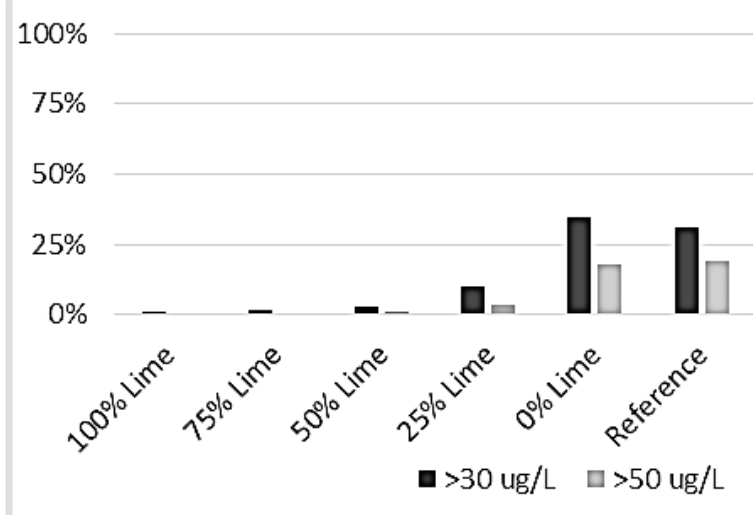
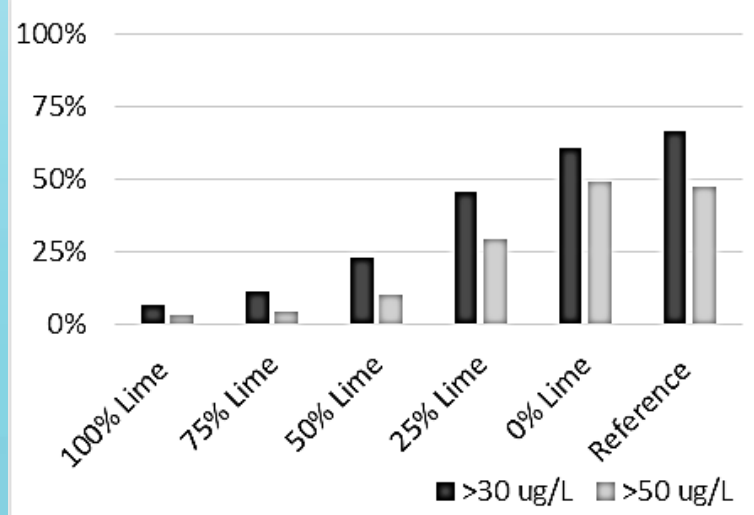
Vattendrag (6 prover)

Sjö (1 prov)*

min pH

max Ali

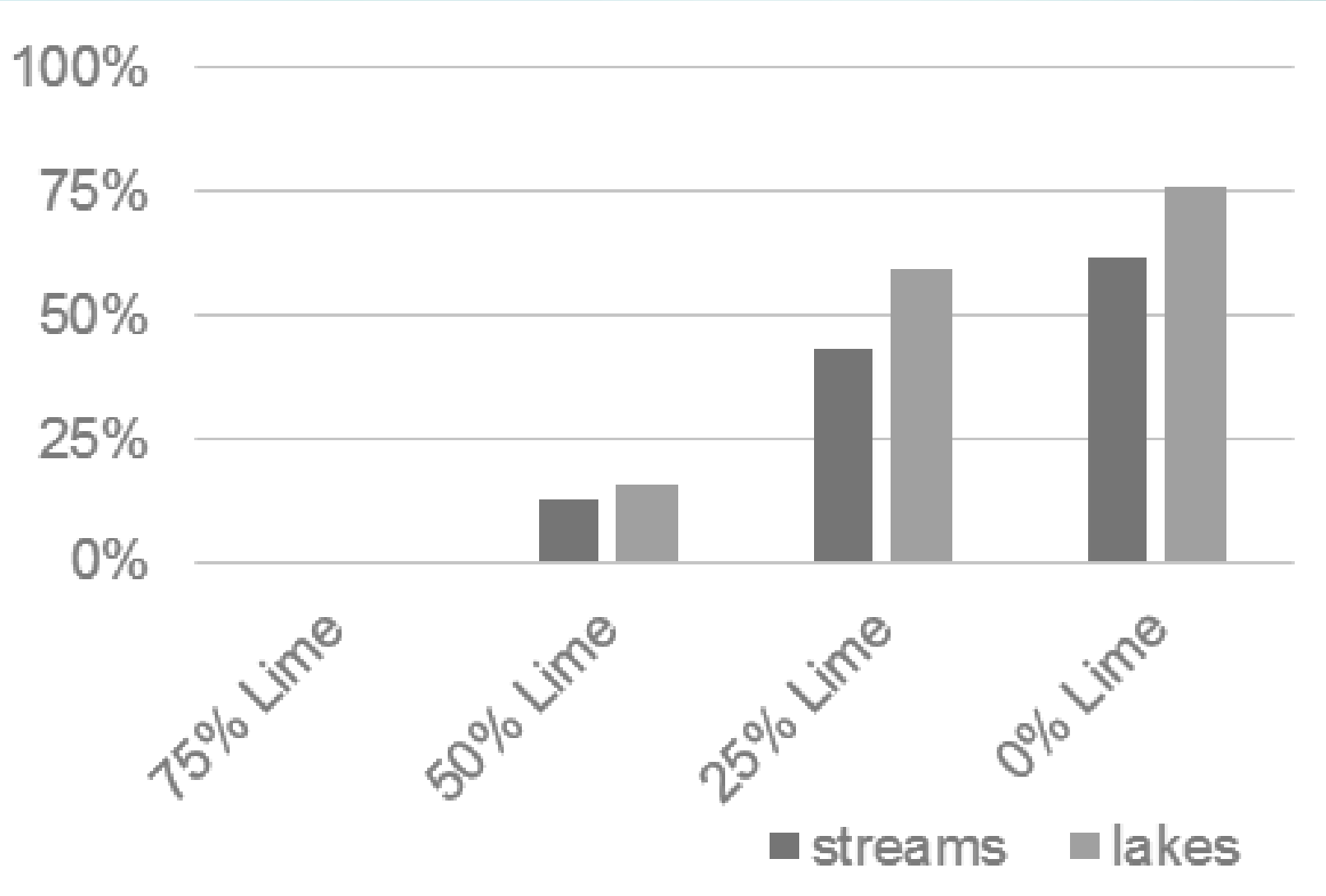

*Målsjöinventeringen 2007/2008 Sjöstedt & Andrén 2011

Modellerad pH sänkning

$\Delta\text{pH} > 0,4 \text{ pH}$

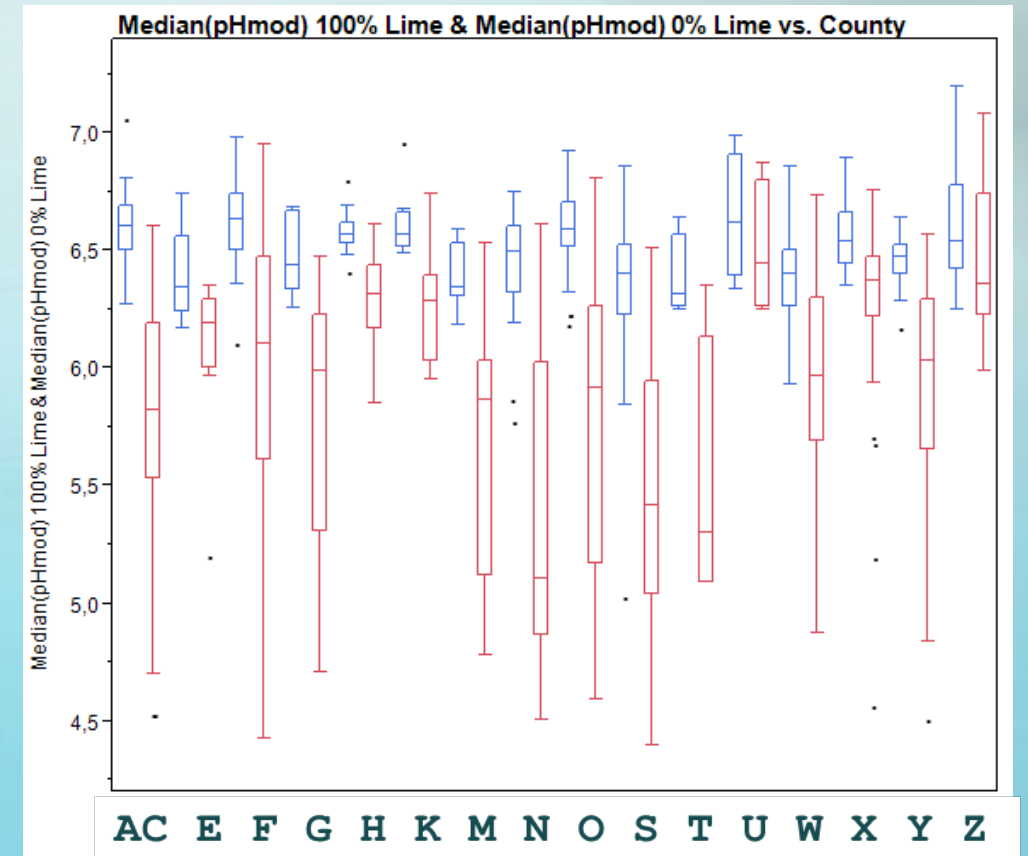
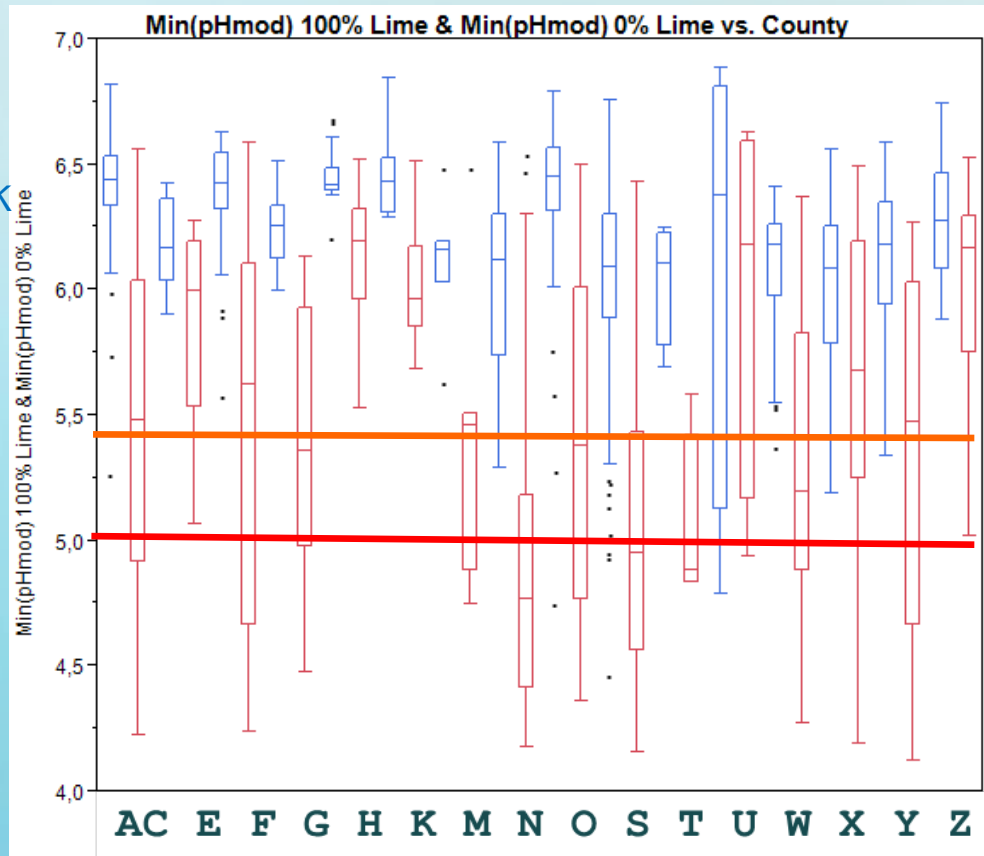
Länsvis prognos vid reducerad kalkning

min pH

median pH

100% kalk

0% kalk

Minimi pH i snitt

<5.4 G, O, W +

<5.0 N, S, T

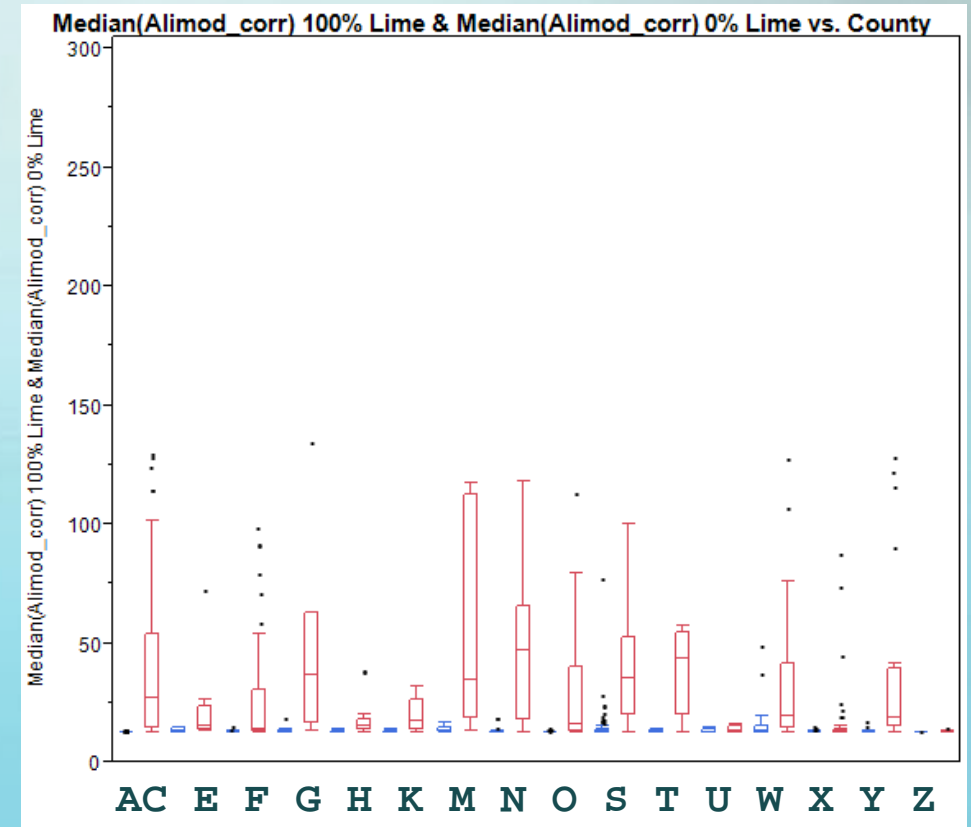
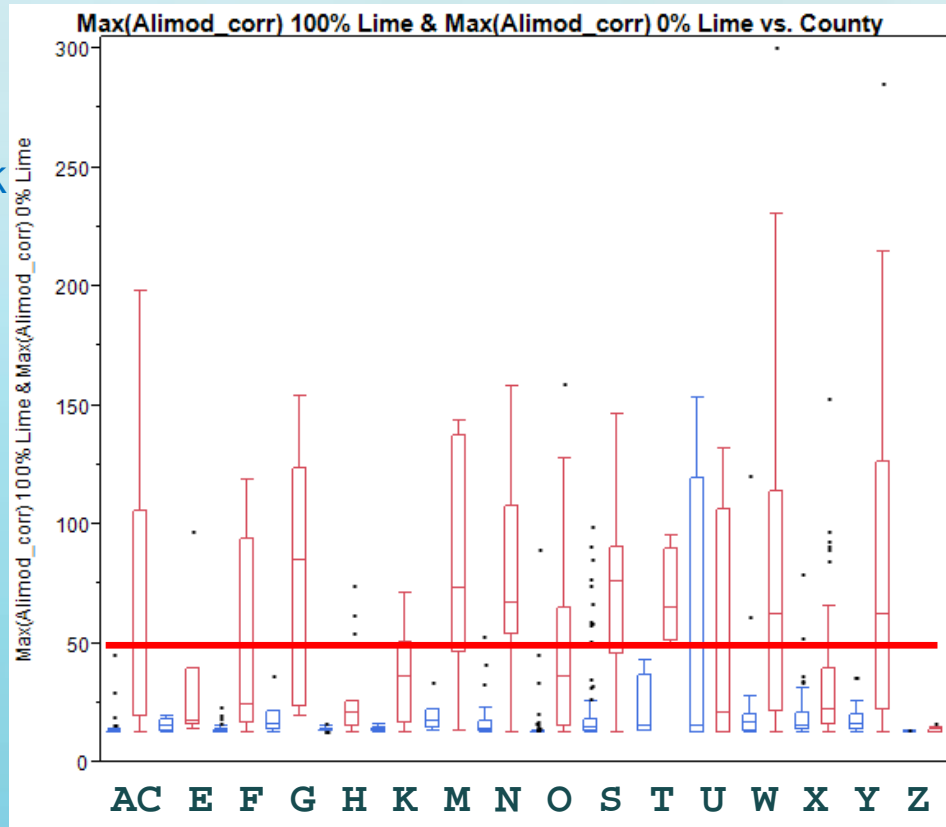
Länsvis prognos vid reducerad kalkning

max Ali

median Ali

100% kalk

0% kalk

Ali max $>50\mu\text{g}/\text{l}$
AC, G, K, M, N, S, T, W, Y

Slutsatser:

- Modellering av pH var god (r^2 modellerat vs analyserat pH ref 0.91, kalkade 0,75)
- Vissa problem med modellering av låga halter Ali (pH <6.2, Al-tot >280 $\mu\text{g/l}$)
- Stegvis minskad kalkgiva ger successivt svagare samband mellan pH och Ali.

Slutsatser:

Nationellt:

- helt avslutad kalkning ger pH <5.4 och Ali >50 µg/l i hälften av vattendragen.
- halverad kalkdos pH <5.6 och Ali >30 µg/l i ett av fem vattendrag
- en minskning med 25% försämrar vattenkvaliteten i ett av tio vattendrag.

Länsviis är effekterna osäkrare och varierar;

- G, N, O, S, T, W får min pH i snitt <5.4
för Ali påverkas fler län
- AC, G, K, M, N, S, T, W, Y får Ali max i snitt >50µg/l

Referenser:

- Carin S. Sjöstedt, Jon Petter Gustafsson, and Stephan J. Köhler (2010) Chemical Equilibrium Modeling of Organic Acids, pH, Aluminum, and Iron in Swedish Surface Waters. *ES&T* 44:8587-8593.
- Stephan J. Köhler och Cecilia Andrén (2014) Analys och riskbedömning för kemiska variabler som styr oorganiskt aluminium i ytvatten. SLU-rapport 2014:13
- Gustafsson J. P. (2001) Modeling the acid-base properties and metal complexation of humic substances with the Stockholm Humic Model. *J. Colloid Interface Sci.* 244 (1) 102-112.
- Carin Sjöstedt och Cecilia Andrén (2011) Målsjöinventeringen 07/08 - modellering av Al³⁺ och pH vid förändrad kalkning – projektrapport till naturvårdsverket